

Jean Sibelius: The Flowers – Virágok, op. 85*

Finnország 2017-ben ünnepeli felszabadulásának, függetlenné válásának 100. valamint legnagyobb nemzeti zeneszerzőjük Jean Sibelius halálának 60. évfordulóját. Ez az alkalom fordította a figyelmet arra, hogy Sibelius zeneszerzői alakját kissé közelebb hozzuk a magyar zongorázni tanuló ifjúsághoz. Sibelius finn zeneszerző 1865-ben született, 1957-ben halt meg Finnországban,

Johan Julius Christian Sibelius szülei finnországi svédek: édesapja, Christian Gustav Sibelius orvos volt, édesanyja, Maria Charlotta Borg nevelte három gyermekét. Sibelius ősei részben **finnek**, részben **svédek voltak**. A középosztály szokásai szerint a család otthon svédül beszélt, finnül nyolc éves korában kezdett el tanulni az iskolában. Kevés közeli barátja volt, nem szerette a nagy társaságot, annál inkább rajongott a természet szépségei iránt. Ez a természet szeretete egész életét végig kísérte. Rendkívüli képzelőerejű, ábrándozó gyermek volt, a zenén kívül a matematika és a természettudományok is érdekelték.

Zenei tanulmányait kilenc éves korában kezdte, zongorázni, majd hegedülni tanult. Zeneszerető légkörben nőtt fel, lakásukban gyakran rendeztek házi előadásokat. Tízéves volt, amikor *Esőcseppek* címmel darabot írt hegedűre és **csellóra**. Ekkor virtuóz hegedűjátékos szeretett volna lenni, ezért sokat gyakorolt, és érdekelték a zenei formák is. Felnőtt korában családja nem akarta, hogy csupán zeneszerző legyen, így a zenei pálya mellé beiratkozott az egyetem jogi karára, kénytelen-kelletlen, amit aztán egy év után ott is hagyott, és véglegesen a zenei pálya mellett döntött. A Helsinkii Zenei Intézetbe beiratkozva Busoni vette pártfogása alá, aki felismerte benne a tehetséget, és mindenben támogatta őt.

1889-ben Paul nevű barátjával együtt Sibelius Berlinbe ment tanulni, ott folytatta zenei képzését. Sibeliusat jóeszű, energikus, szenvedélyes, különc és nagyon tehetséges fiatalemberként írták le barátai. Mivel elég bohém természetű is volt, hamar elköltötte ösztöndíját, a későbbiekben így szülei támogatására szorult újra. Berlinben ideje nagy részét koncertek látogatásával töltötte, itt ismerte meg például Richard Strauss műveit. 1890-ben, egy év múlva visszatért Finnországba, ahol megismerkedett barátja húgával, Ainoval. A két fiatal hamar egymásba szeretett és titokban eljegyezték egymást. Aino, egy sokoldalú művészcsalád fiatalabbik leánya, ekkor még csak 18 éves volt.

A következő évben Sibelius Bécsbe ment, ahol a magyar származású Goldmark Károly zeneszerzőnél is tanult. Majd 1891-ben visszatért hazájába. akkor ez a Finnországot hatása alá vonni kívánó Oroszországgal szemben a nemzeti törekvések kora volt. Felébredt benne is a nemzeti érzés, és a következő években ilyen témájú műveket is komponált. Ekkor írta például a finn legendákat feldolgozó zenekari művek sorát, és a *Finlandiát* (1899), amelyből később Finnország második himnusza lett. Ez azóta is a legismertebb műve. Ebben az időben született meg első szimfóniája, amit saját maga legjobb művének tartott. Az államtól 1897-től kezdve életjáradékot kapott, sőt szerződést kötött egy német kiadóval is, így anyagilag biztosítva volt megélhetése; közben a Helsinkii Intézetben tanári állásra is felkérték.

A századfordulótól, 1900-tól kezdve pályája belföldön is elindult. Ez időben komoly nemzetközi sikereket is elkönyvelhetett már, koncertturnén játszották nagyzenekari műveit, szimfóniáit.

Az első világháború kitörése 1914-ben őt is megviselte, egészsége megromlott. Ötvenedik születésnapját 1915-ben ugyan nagy pompával ünnepelték, nemzeti ünnepé is nyilvánították e napot, amikor azonban Oroszország megszállta a területet, hazafias érzelmei miatt az élete is veszélybe került. Házkutatást tartottak nála, az üldöztetés elől vidékről a biztonságosabb Helsinkibe, a fővárosba kellett költöznie. Később, mikor a finnek kivívták függetlenségüket, visszatért birtokára, Ainolára.

1926-tól nem komponált többé, a komponálást részben stílusos megfontolásokról hagyta abba, nem illett bele stílusa az avantgárd korszakba, részben azonban elhatalmasodó alkoholizmusa miatt. Ettől kezdve visszavonult, csak a családjának élt. 1957-ben, 91. életében, 5. szimfóniájának előadása közben, a koncertteremben érte a halál.

Szimfóniák (hét szimfónia), zenekari szvit (például a Karéla-szvit), szimfonikus költemények, zongoradarabok alkotják életművét.

*lábjegyzet:

Sibelius életrajzának ismertetése a Wikipedia-ból kölcsönzött kivonat, dr. Megyeri Krisztina tanárnő munkája.

Jean Sibelius

1865. december 8. - 1957. szeptember 20.

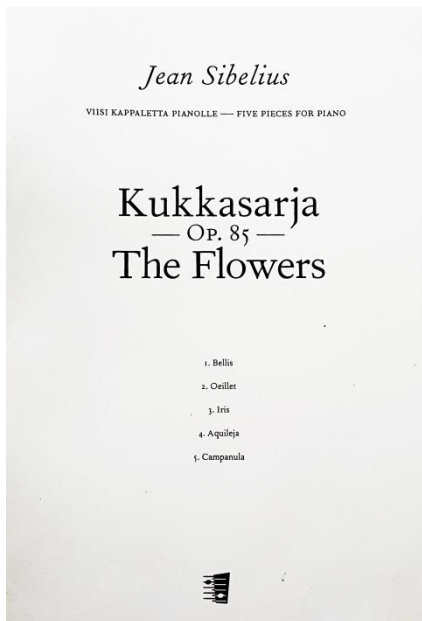
 AINOLA
Aino ja Jean Sibeliusen koti

A Virágok című mű meghallgatható a következő LINKEKEN:

[1. Százszorszép](#) [2. Szegfű](#) [3. Írisz](#) [4. Harangláb](#) [5. Harangvirág](#)

Előadja: Ábrahám Mariann

J. Sibelius (1865-1957): A virágok op. 85

Ajándékot kaptam! Egy Finnországban tanító kedves, volt tanítványom, Kothenz Katalin tanárnő haza látogatott édesanyjához Magyarországra. Meglátogatott engem is. Kezében volt egy nagy boríték, benne egy levél, és még valami. A levél így szólt:

Kedves Mariann!

Fogadd szeretettel a finn nemzet szeretett és nagybecsűt műteremtől ezt a virágoskört.

A virágok: 1. Százszorszép
2. Szegfű
3. Írisz
4. Harangláb
5. Harangvirág

Kaukajola 2015 október 12

Ekkor elhatároztam, hogy a darabokat megtanulom.

Minden, amit a darabokkal kapcsolatosan említeek, saját élményből fakad.

Úgy érzem, Sibelius egyfajta kettősségben komponálta meg a virágokkal kapcsolatos élményeit: mint külső szemlélő, vizuális képet fest, és a virág látványának belső átélőjeként is kifejezi a zenével érzéseit. Arra szeretnék röviden rávilágítani, hogy a darabok szépsége és jellegzetessége milyen zeneszerzői eszközök használatával szólal meg.. Mind az öt darab történetét rendkívül egyszerűen, ökonómikusan, mindenki számára érthetően építi fel a Szerző, de mindegyikben van valami észrevétlen, alig megfogható különlegesség. A Szerző utasításait, jelzéseit ezekenél a rövid kis daraboknál is minden esetben aprólékosan értelmeznünk kell. Az előadásban azonban legfontosabb az összetartó erő, a Szerző közlendőinek kohéziója.

Állandónak mondható ebben a sorozatban egy jellegzetes szerkesztési elv: megjelenik egy téma, egy dallam, ami mind az öt darabban többször visszatér. Van úgy, hogy más regiszterben halljuk ugyan azt, máshol különleges hangnemi utakat jár be, ahol a harmóniák színvilága tele van meglepetésekkel. Ismét máshol a darab rendkívül egyszerűen harmónizált. Vegyük sorba őket. Minthogy a darabok nagyon rövidek, minden történet miniatur méretű, csak jelzésszerű.

1. Százszorszép (Bellis)

C-dúr - Presto. A darab végig C-dúrban van, nincs benne moduláció. Formája: az első összetartozó egység 18+16 ütem, melynek első fele staccato, második fele ennek ellentéte, dallamos. Az első egységben azonban van egy alig észrevehető aszimmetria, ugyan is ez 5+4 ütemből áll. Amikor ez a dallamegység visszatér, a páratlan – páros arány következetesen megismétlődik. Az első összetartozó rész háromszor tér vissza. Második visszatérésekor kis variációkkal egy oktávval feljebb hangzik el. Harmadszori visszatéréseben a motivikus szekvenciák táncosak, kis crescendoval és stringendoval sűrűsödik az anyag. Majd ennek folytatásaként a Szerző mind a második, mind az első alkalommal bemutatott témából azok záró részeit összegzi, megismétli. Miniatűr Codával zárul a darab.

Ha a kis virág közepét jól megnézem, majd a zene nyelvére lefordítom, a sok apró pettyecske látványa staccatot sugall. A staccatok számomra a látvány zenébe öntését, az ezt követő zenei anyag artikulált legatoit a hozzá fűzött érzelmeket fejezik ki. A kis coda VI. fokon zár, vajon miért? Mi bizonytalanodik itt el? Az, hogy ez a virág valóban ilyen egyszerű, vagy ez egy kis humort jelent?

2. Szegfű (Oeillet)

Asz dúr - *Con moto*. Az öt darab közül ez egyike a legsokoldalúbbnak. A virágot, aminek látványa, illata megihlette a Szerzőt, én többféle élethelyzet szimbólumaként értelmezem. Jellegzetessége: a balkéz és a jobbkez egyszerre páros-páratlan tagolású, és csaknem következetesen végigmegy az egész kis darabon. Ez a ritmikai kettősség a darab karakterének szépségéhez nagyban hozzájárul. Én többféle esemény, karakter zenébe öntése vélem felfedezni ebben a kis műben: 1. A virágnak fodros a széle, akár egy fodros szoknya. Az első rész táncos karakterű. 2. a második részben hárfajellegű kis futamokat hallunk. Ezek, kezében szegfűcsokrot tartó menyasszony érzelmeinek felidézését

sugallják. A darab legmagasabb hangján megszólaló sforzató után kicsorduló gazdag érzellemmel futnak le az arpeggio harmóniák. 3. Ennek ellentétéként - a harmadik rész belső szólamában aszimmetrikus helyen lévő súlyok kis harangocskát idéznek, amely mint egy gong, akár a gyász jele is lehet. Majd kromatikusán lépkedve tér vissza a darab befejezése, mely ismét táncos lendületű.

3. Írisz (Iris)

B-moll - *Allegretto e deciso*. Dallama egy lefelé menő mozgással töredékesen, tagoltan megjelenített skála, amelynek minden egyes hangját külön megharmónizálja a Szerző. A darab két részből áll. Első része lemondó, melankolikus hangulatot sugall. A lebegő, illanó dekoratív színező, fel-le futó skálák számomra a virág illatát érzékeltetik. A második rész ellentéte az elsőnek, kicsit ünnepélyes, giusto jellegű, indulószerű, (fölé is van írva, hogy deciso) majd egy feszültséggel teli, kromatikus, felhevült harmónia sorral éri el a darab a tetőpontját. Innen, a téma kis sóhaj szerű motívumokkal, skála jelleggel ismét lefelé kanyarodik, melynek harmonizálása arpeggio szűkített akkordokkal többnyire kromatikus. Az első és második rész is visszatér, szűkszavúbban, sűrített formában, lerövidülve. Majd teljes egészében visszatér a darab eleje.

Bradley Badger

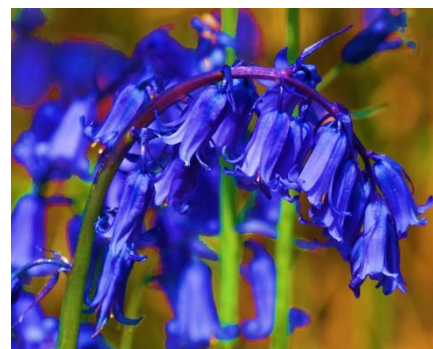
4. Harangláb (Aquileja)

Asz-dúr - *Allegretto*. Vidámnak tűnő darab, de egyáltalán nem biztos, hogy az. Van egy játékosság az eltolt ritmusú kíséretben. Levegőssé, könnyeddé teszi a karaktert. A kis darab szimmetrikusabb szerkesztésű, mert 8 ütemes egységekből áll. Tulajdonképpen háromszor teljes egészében halljuk a témát. De vagy a harmónizálásában van különбözőség, vagy abban, hogy más regiszterben szól. A témákat összekötő zenei anyagok szekvencia szerűek, és érzelmileg felfokozottakká válnak. A harmadik téma megjelenése előtt ugyan az az összekötő zenei anyag, ami eddig felfelé haladt lendületesen, most sóhaj szerűen lefelé vesz irányt, és kromatikusan érkezik bele a harmadszor visszatérő témába.

5. Harangvirág (Campanula)

Cisz-moll - *Andantino*. Ezt a darabot igazi mesterműnek érzem. Az öt darab közül ez a legkülönlegesebb. Különböző hosszúságú mondatokban fogalmazott, és ez aszimmetrikus érzést ad. Már az indulásnál olyan harmóniával indul, ami a hangnemet bizonytalanná teszi. A dallam fel-le hullámozva skálaszerűen haladva megfoghatatlanul bolyong a hangnemek között, hangjait deklamált előadással kéri a Szerző. A dallamok, megérkezésük után hirtelen fordulattal általában más hangnembe és más irányba kanyarodnak. A karakter melankolikus, harmónizálása panaszos, számomra lemondást sugall. Olyan, mint egy sirató ének. Minden új gondolat – mint egy sóhaj - auktakttal kezdődik, kivéve a darab befejezését, az utolsó mondatot, ahol, a virág lehajló látványa által adott élmény zenéje súlyos ütemrészen indul és nyugvóponton zárul le. A Szerző részéről ezt fontos megfogalmazásnak tartom. A darab közepén egy rendkívül meglepő fordulattal a h-moll domináns lévő harmónia lecsúszik egy fél hanggal, és itt hosszan megpihen. A dallamsorok utolsó hangjára felszaladó hárfa futamok improvizáció szerűek. Gyönyörű hangszín játékot ad a hangnemeknek ilyen észrevétlen keverése. A záró hangot az egész klaviatúrán végigfutó improvizatív tonika-domináns hangzat cserélgetésével szélesíti ki a Szerző. A lentől felfelé futó hangokkal vajon mit akart kifejezni a Sibelius? Miért ebben a magas regiszterben zárul ez a sorozat?

Ábrahám Mariann